
ЕКОНОМІКА. ЗЕМЕЛЬНІ ВІДНОСИНИ ТА АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЗЕМЕЛЬНОЇ РЕФОРМИ

УДК 332.144:711.2

<http://dx.doi.org/10.31548/zemleustriy2022.02.01>

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ЩОДО ВСТАНОВЛЕННЯ МЕЖ ТЕРИТОРІЙ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД (СЬОГОДЕННЯ ТА ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД)

Й.М. ДОРОШ,

*доктор економічних наук, професор, член-кореспондент НААН,
Інститут землекористування НААН України,
e-mail: landukrainenaas@gmail.com*

А.В. ТАРНОПОЛЬСЬКИЙ,

*заступник директора Інституту землекористування НААН України,
e-mail: andrey0037@gmail.com*

Р.А. ХАРИТОНЕНКО,

*кандидат економічних наук
E-mail: kharytonenkor@gmail.com*

Р.Ю. ДЕРКУЛЬСЬКИЙ,

*кандидат економічних наук
E-mail: romderk@ukr.net*

Ю.П. РЯБОВА,

фахівець

E-mail: juliaa.ryabova@gmail.com

*Інститут землекористування Національної академії аграрних наук
України*

Анотація. Наголошено, що питання встановлення меж територій територіальних громад наразі в Україні залишається актуальним, постає з новими викликами, спричиненими військовим станом. Запропоновано послідовність (етапи) виконання робіт із землеустрою щодо встановлення меж територій територіальних громад. Припущено, що у повоєнний період межі територій територіальних громад, які були розташовані в районі проведення військових (бойових) дій або які перебували в тимчасовій окупації, оточенні (блокуванні), можуть бути обмежені у їх встановленні.

Акцентовано увагу на складнощах пов'язаних із фінансовою спроможністю територіальних громад у замовленні робіт із розробки проектів землеустрою щодо встановлення меж цих спільнот у разі повернення до мирного життя. Наявність суперечок щодо спільних меж між певними суміжними територіальними громадами зумовила необхідність запровадження можливості частково-го встановлення меж територій територіальних громад щодо проходження межі.

Запропоновано шляхи удосконалення процесу встановлення меж територій територіальних громад і адаптації його до умов військового стану та повоєнного періоду, через наведені приклади повоєнного встановлення меж у зарубіжних країнах. Наведено пропозиції щодо внесення змін до земельного законодавства пов'язаних із визначенням меж територій територіальних громад в цілому, так і окремих її частин.

Ключові слова: адміністративно-територіальна одиниця, межа території територіальної громади, Державний земельний кадастр, землеустрій

Постановка проблеми.

Із запровадженням адміністративної реформи в Україні (2020) утворено 1469 територіальні громади. Самоод- статність цих спільнот у значній мірі пов'язана зі встановленням їх меж. Значущість цього процесу набуде особ- ливого значення в повоєнний період. Для його реалізації потрібно чітко встановити межі громад як із техніч- ного, так і юридичного погляду. Це сприятиме надходженню інвестицій для їх відновлення та розвиток у пер- спективі.

Для з'ясування дійсної межі тери- торії територіальної громади, вирі- шення спірних питань між декількома органами місцевого самоврядування щодо меж цих спільнот та внесення відомостей про їх межі до Держав- ного земельного кадастру земельним законодавством (статтею 461 Закону України «Про землеустрій») перед- бачено розроблення проекту земле- устрою щодо встановлення меж тери- торій територіальних громад [1].

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій.

Дослідження процесу та проблем пов'язаних із встановленням (віднов- ленням) меж адміністративно-тери- торіальних одиниць займалися такі вітчизняні вчені, як: Новаковський Л.Я., Дорош Й.М., Третяк А.М., До- рош О.С., Ібатуллін Ш.І., Боклаг В.А. та інші [2-7].

Окрема увага приділялась аналізу наукових праць учених, які досліджу- вали встановлення меж меж територій громад у країнах, які пройшли через військові конфлікти: Забара В.В., Джон Ярвуд, Ана Міленович, Ніно Жганец.

Забара В.В. досліджував форму- вання меж територіальних утворень у Боснії та Герцеговині в 1992–2000 рр.: від «Плану Кутельєро» до міжнарод- ного арбітражу щодо міста Брчко, вка- завши на особливості процесу вста- новлення меж та його головні етапи через призму Боснійської кризи 1992– 1995 рр. У дослідженні приділено увагу основним етапам встановлення

кордонів та ліній розмежування між національними етнічними утвореннями на території цієї колишньої югославської республіки [8].

Джон Ярвуд (John Yarwood) висвітлює питання територіального планування, містобудування після військових конфліктів, катастроф і дезінтеграції в таких країнах: Ірландія, Албанія, Філіппіни, Боснія і Герцеговина, Афганістан та інші. Окрему увагу автор звертає на визначення меж населеного пункту Мостар у Боснії і Герцеговині та встановлення так званої «блакитної зони» [9].

Ана Міленович та Ніно Жганец (Ana Miljenović, Nino Žganec) на прикладі муніципалітету Войніч у Хорватії досліджували дезінтеграційні процеси та можливості для відновлення постраждалих від війни громад. Авторами запропоновані підходи до відбудови громади, що стосуються трьох вимірів: на мікрорівні (пов'язаних із повсякденним життям мешканців), мезорівні (щодо соціальних відносин) та макрорівні (фактори, що роблять громаду автономним утворенням) [10].

Суттєвими для розгляду і глибшого розуміння повоєнного встановлення меж територій громад є аналітичні матеріали організації «Міжнародна кризова група», що подає звіти з розвитку та врегулювання конфліктів у різних регіонах на прикладі міжетнічних меж Округу Брчко [11].

Вище зазначені напрацювання науковців та міжнародних організацій щодо встановлення (відновлення) меж територій громад є схожими за методами їх дослідження для різних територій. Дані об'єкти дослідження мають свою специфіку у законодавстві, культурі та у підходах врахування місцевих особливостей кожної країни, що потребує прийняття нових рішень

при встановленні меж територій територіальних громад.

Метою дослідження є вивчення проблем процесу встановлення меж територій територіальних громад у теперішніх умовах і в повоєнний період.

Матеріали і методи наукового дослідження.

У дослідженні використовувалися методи наукового пізнання: монографічний, аналізу, узагальнення. Монографічним методом досліджувалися праці українських та закордонних учених щодо встановлення меж адміністративно-територіальних одиниць. Методом аналізу проводилося ознайомлення із нормами чинного земельного законодавства та нормативно-правовими актами в контексті внесення даних про межі територій територіальних громад до Державного земельного кадастру (далі – ДЗК) та встановлення меж у натурі (на місцевості). З допомогою методу узагальнення запропоновані можливі заходи технічного та юридичного характеру щодо встановлення меж територій територіальних громад.

Результати дослідження та їх обговорення.

Законом України «Про землеустрій» (стаття 46¹) передбачено розроблення проекту землеустрою щодо встановлення меж територій територіальних громад, який передбачає обов'язковий перелік відповідних документів: «пояснювальну записку; завдання на виконання робіт; викопіювання із проекту формування території сільської (селищної) ради (за наявності); опис меж території територіальної громади; креслення меж

території територіальної громади, складене у відповідному масштабі; каталог координат поворотних точок меж території територіальної громади» [1]. Проте відсутня методологія та методика розробки проекту землеустрою. На нашу думку, при розробленні проекту землеустрою щодо встановлення меж території територіальної громади з врахуванням норм статті 46-1 Закону України «Про землеустрій» необхідно керуватись виконанням робіт поетапно у визначеній послідовності. Кожен етап буде характеризувати процес отримання точних і достовірних даних про об'єкт землеустрою.

До основних етапів робіт, необхідних при розробці проекту землеустрою щодо встановлення меж території територіальної громади, відносимо: підготовчі роботи; топографо-геодезичні роботи; камеральні роботи; проектні роботи; погодження та затвердження проекту землеустрою; формування електронного документа; закріплення меж території територіальної громади в натурі (на місцевості); підготовка матеріалів для внесення відомостей до Державного земельного кадастру. Кожен із перелічених етапів робіт характеризується набором завдань які доповнюватимуть один одного.

Підготовчі роботи передбачають складання та погодження завдання на виконання робіт, збір, вивчення вихідних матеріалів, рекогносцировочне обстеження території, аналіз землепорядної документації попередніх років на території об'єкта дослідження. На етапі підготовчих робіт визначається необхідність проведення в подальшому польових топографо-геодезичних робіт. Невід'ємним елементом підготовчих робіт є ство-

рення цифрової картографічної основи на частину території територіальної громади, межі якої визначаються. Також під час виконання підготовчих робіт може проводитися формування земельних ділянок комунальної власності в зоні проходження межі території територіальної громади.

Топографо-геодезичні роботи включають в себе побудову геодезичної мережі згущення у разі необхідності. Також створюється знімальна геодезична мережа та проводиться топографо-геодезичне знімання місцевості вздовж межі території територіальної громади.

На етапі *камеральних робіт* виконується обробка результатів топографо-геодезичних вимірювань. Проводиться складання попереднього каталогу координат точок повороту меж території громади. Завдяки складеному каталогу координат вираховується попередня площа території територіальної громади та створюється попереднє креслення меж території територіальної громади. Таким чином виконання камерального етапу робіт передбачає оброблення матеріалів геодезичних вимірювань.

Проектний етап робіт відбувається за результатами проведених підготовчих, топографо-геодезичних та камеральних робіт, що дозволяє розпочати проектування меж території територіальної громади. Під час проектних робіт здійснюється аналіз юридичних та фактичних меж територій, що увійшли до складу громади. Також аналізуються дані ДЗК щодо сформованих земельних ділянок у зоні проходження межі територіальної громади. В подальшому визначається проектне положення точок повороту межі території територіальної громади та межі в цілому. Завер-

шальним елементом проектних робіт є вирахування загальної площі та складається креслення меж території територіальної громади.

Погодження та затвердження проекту землеустрою, як етап робіт, вимагає підготовки таких матеріалів: проекту рішення органу, що представляє інтереси територіальної громади; підготовку тексту повідомлення (об'яви) щодо визначення дати, часу та місця проведення погодження проекту встановлення меж території територіальної громади. У разі відсутності або виправлення обґрунтованих зауважень щодо запроєктованої межі території територіальної громади відповідний проект землеустрою подається на затвердження до органу, що представляє інтереси громади.

Формування електронного документу як окремого етапу робіт розробляється у форматі обмінного файлу XML, вимоги до якого встановлені відповідно до Постанови Кабінету міністрів України від 17.10.2012 р. № 1051 [12].

Закріплення меж території територіальної громади в натурі (на місцевості) здійснюється за бажанням замовника (територіальної громади) на підставі погодженого та затвердженого проекту землеустрою. У разі проведення даного етапу робіт здійснюється аналіз проекту встановлення межі для визначення точок повороту межі, які мають бути закріплені межовими знаками. Складається відповідний каталог координат встановлених точок повороту межі та акт прийомки-передачі межових знаків на зберігання.

Заключним етапом робіт є *підготовка матеріалів для внесення відомостей до Державного земельного кадастру*, що вимагає переведення в

електронний вигляд проекту землеустрою, рішення про затвердження проекту землеустрою щодо встановлення меж території територіальної громади у формат PDF та інформації щодо межі у форматі обмінного файлу XML. Внесення відомостей до Державного земельного кадастру на підставі розробленого проекту землеустрою щодо встановлення меж території територіальної громади здійснюється виключно державними кадастровими реєстраторами.

Всі вищезгадані етапи робіт є важливими і їх повне виконання дає змогу вирішити в подальшому цілий ряд завдань планувального, управлінського типу, а також завдань за призначенням землеустрою, що визначені статтею 2 Закону України «Про землеустрій». Проте, в теперішніх умовах не завжди є змога з'ясувати дійсну межу території територіальної громади повністю, а також вирішити спірні питання між декількома органами місцевого самоврядування щодо суміжних меж територій територіальних громад. В подальшому ці суперечки можуть переходити і в судову площину, що розтягує у часі питання визначення межі території територіальної громади.

До проблеми спірних питань між органами місцевого самоврядування щодо меж суміжних територій територіальних громад додалися проблеми фінансового характеру, пов'язані з суттєвим скороченням фінансових ресурсів територіальних громад.

Наразі значна кількість територіальних громад в Україні зазнає негативного впливу у зв'язку із бойовими діями. За погодженням з Міністерством оборони України на підставі пропозицій відповідних обласних та Київської міської військових ад-

міністрацій Міністерство з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України на постійній основі формує перелік територіальних громад, що розташовані в районі проведення військових (бойових) дій або які перебувають в тимчасовій окупації, оточенні (блокуванні). Умовно такі територіальні громади можна поділити за певними критеріями: «території, що є тимчасово окупованими» [13]; «території, що знаходяться в оточенні (блокуванні)» [13]; «території, на яких ведуться активні бойові дії» [13] (рис. 1).

Вивчення закордонного досвіду повоєнного встановлення меж територіальних утворень у таких країнах, як: Албанія, Боснія і Герцеговина, Хорватія та інших вказує на необхідність встановлення меж територій громад та меж адміністративно-територіальних одиниць. Мають бути

напрацьовані можливості створення міжнародних адміністрацій під егідою ООН, ЄС чи інших організацій, як для прикладу, функціонування на підставі Вашингтонської угоди від 23.07.1994 р. міжнародної Адміністрації Європейського Союзу в Мостарі (EUAM) та їх роль у встановленні меж адміністративно-територіальних одиниць, що знаходяться під зоною бойових дій.

Тому процес встановлення межі окремих ділянок територій територіальної громади буде актуальним в повоєнний період у зв'язку із недостатніми фінансовими можливостями територіальних громад. В таких випадках може виникати потреба встановлення лише частини межі території територіальної громади.

Відповідно до підпункту 2 пункту 694 Порядку ведення Державного земельного кадастру передбачено, що

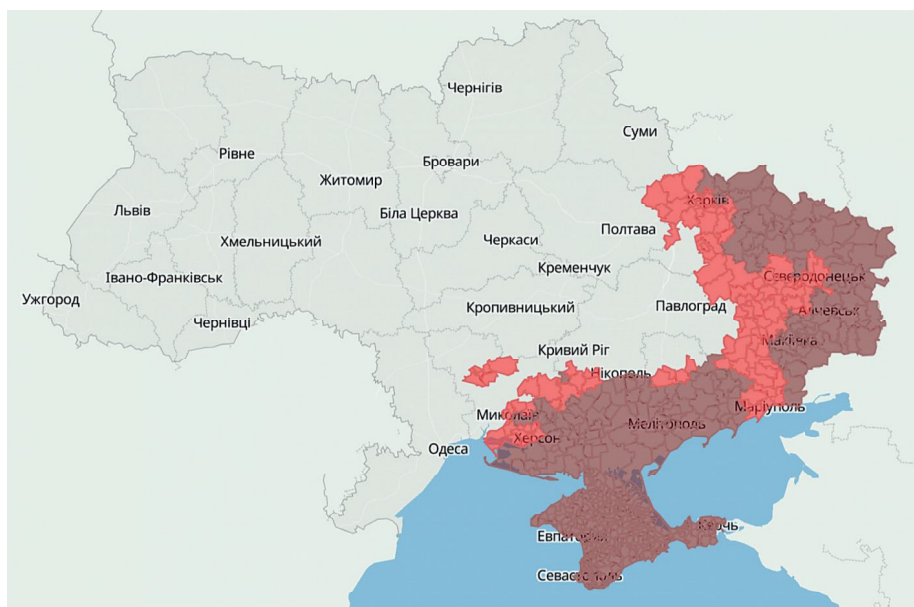

Рис. 1. Територія України в розрізі територіальних громад, що зазнають впливу бойових дій та знаходяться в окупації станом на кінець травня 2022 року [13].

в елементі «Опис меж адміністративно-територіальної одиниці/Опис меж території територіальної громади» – «(LandsMetricInfo) – метричні відомості про межі адміністративно-територіальної одиниці/території територіальної громади, а саме: графічне зображення меж адміністративно-територіальної одиниці/території територіальної громади з координатами їх поворотних точок, текстовим описом та довжиною *«в цілому та окремих ділянок»*» [12].

Однак така можливість не прописана у Порядку ведення Державного земельного кадастру Постанови КМУ № 1417 від 23.12.2021 р. щодо меж території територіальної громади. Відповідно до Додатку 411 Вимог до змісту, структури і технічних характеристик електронного документа землі в межах території територіальної громади у складі елемента зазначається – *Externals Межа території – Boundary Межа зовнішнього полігона* [14].

Враховуючи вищевикладене, навіть у Порядку ведення Державного земельного кадастру не виключається можливість – «графічного зображення меж адміністративно-територіальної одиниці з координатами їх поворотних точок, текстовим описом та довжиною *(в цілому та окремих ділянок)*» [12].

Згідно Закону України «Про землеустрій» – *«межа території територіальної громади – це умовна лінія на поверхні землі (у тому числі на водному просторі), що відокремлює територію однієї територіальної громади від інших територій»* [1]. Таким чином у визначенні не вживається слово полігон, а межа представлена лінією.

Враховуючи наведене визначення межі території територіальної грома-

ди, а також зазначеного відповідно до підпункту 2 пункту 694 Порядку ведення ДЗК межі території територіальної громади можуть визначатися, як *«в цілому» так і «окремими ділянками»*. Таким чином як технічно так і юридично передбачити таку можливість нами вбачається за доцільне.

Необхідно конкретизувати таку можливість із внесенням доповнень до статті 461 Закону України «Про землеустрій» у частині складу проекту землеустрою та принципових елементів його розроблення, затвердження та внесення інформації про межу (чи її частину) до Державного земельного кадастру.

Пропозиції. Внести доповнення в абзац Проект землеустрою щодо встановлення меж території територіальної громади включає:

г) **«опис меж (або частини межі, що встановлюється) території територіальної громади»** [1];

г) **«креслення меж (або частини межі, що встановлюється) території територіальної громади, складене у відповідному масштабі»** [1];

д) **«каталог координат поворотних точок меж (або частини межі, що встановлюється) території територіальної громади»** [1].

«Проекти землеустрою щодо встановлення меж територій територіальних громад розробляються за рішенням відповідної сільської, селищної, міської ради, військово-цивільної адміністрації» [1].

«Відомості про межі території територіальної громади вносяться до Державного земельного кадастру» [1]. **Можливе поетапне внесення окремих ділянок межі території територіальної громади (частини полілінії) для формування замкнутого полігону межі.**

Висновки.

Процес встановлення меж територій територіальних громад потребує адаптації до теперішніх умов та умов повоєнного часу. Запропоновані етапи робіт при розробленні проекту землеустрою щодо встановлення меж територій територіальних громад в значній мірі сприятимуть належному та обґрунтованому встановленню меж територій територіальних громад. Такий підхід дозволить встановлювати межі територій територіальних громад не тільки «в цілому», а й для деяких громад «частиною межі», де були проблеми військового характеру. Дані заходи також дозволять частково встановити межу територіальних громад між якими виникають суперечки щодо її проходження.

Беручи за приклад закордонний досвід повоєнного врегулювання питань встановлення меж територіальних утворень, пропонується розглянути можливість внесення змін до законодавства щодо участі у цих процесах військово-цивільних адміністрацій.

Список літератури

1. Закон України «Про землеустрій» від 22.05.2003 № 858-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/858-15/print>
2. Дорош Й.М., Новаковський Л.Я., Третяк А.М., Стан та проблеми землеустрою об'єднаних територіальних громад у контексті підвищення їх фінансової стійкості. Землевпорядний вісник. 2018. № 12. С. 14-20.
3. Дорош Й.М., Купріянич І.П., Дорош А.Й. Проблеми формування та встановлення меж об'єднаних територіальних громад: землевпорядно-правовий аспект. Землеустрій, кадастр і моніторинг земель. 2018. № 4. С. 14 – 20. DOI: <http://dx.doi.org/10.31548/zemleustriy2018.04.02>
4. Дорош О.С., Ібатуллін Ш.І., Тарнопольський Є.А., Харитоненко Р.А. Практичні аспекти встановлення (зміни) меж адміністративно-територіальних одиниць. Землеустрій, кадастр і моніторинг земель. 2019. № 1. С. 68-76. DOI: <http://dx.doi.org/10.31548/zemleustriy2019.01.08>
5. Дорош О.С. Методичні підходи до розробки проектів землеустрою щодо встановлення (зміни) меж адміністративно-територіальних одиниць. Землеустрій, кадастр і моніторинг земель. 2015. № 1. С. 44 – 49.
6. Харитоненко Р.А., Деркульський Р.Ю., Кравченко О.М., Смоленський В.Є. Щодо питання встановлення та зміни меж адміністративно-територіальних одиниць. Землеустрій, кадастр і моніторинг земель. № 4. 2021. С. 37-46. DOI: <http://dx.doi.org/10.31548/zemleustriy2021.04.04>
7. Боклаг В.А. Формування територій та встановлення меж об'єднаних територіальних громад в умовах децентралізації. Електронне наукове видання «Публічне адміністрування та національна безпека». № 5. 2019. URL: <https://www.inter-nauka.com/uploads/public/15731992649960.pdf>
8. Забара В.В. Формування внутрішніх кордонів у Боснії та Герцеговіні в 1992–2000 рр.: від «плану Кутельєро» до міжнародного арбітражу щодо міста Брчко. Історія торгівлі, податків та мита. № 2. 2013. С. 128–140.
9. John Yarwood (2010) Urban Planning after War, Disaster and Disintegration: Case Studies. URL: https://books.google.com.ua/books?id=OVYnBwAAQBAJ&pg=PA129&hl=uk&source=gbs_toc_r&cad=3#v=onepage&q&f=false.
10. Ana Miljenović, Nino Žganec (2012). Disintegration and possibilities for

- rebuilding of war-affected communities: The Vojnić Municipality case. URL: <https://doi.org/10.1177/0020872812447636/>
11. International Crisis Group (ICG), Brcko: A Comprehensive Solution. URL: <http://www.crisisgroup.org/en/regions/europe/balkans/bosnia-herzegovina/055-brcko-a-comprehensivesolution.aspx>
 12. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку ведення Державного земельного кадастру» від 17.10.2012 № 1051. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1051-2012-%D0%BF/print>
 13. Міністерство з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України. URL: <https://www.minre.gov.ua/news/onovleno-aktualnyy-perelik-gromad-v-zonah-boyovyh-diy-na-tot-ta-tyh-shcho-v-otochenni-2>
 14. Постанова Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України» 23.12.2021 № 1417. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1417-2021-%D0%BF/print>

References

1. Закон України «Про землеустрій» від 22.05.2003 № 858-IV. Available at : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/858-15/print>
2. Dorosh Y.M., Novakovskiy L.Y., Tretiak A.M. (2018). Stan ta problemy zemleustroi u obiednanykh terytorialnykh hromadu konteksti pidvyshchennia yikh finansovoi stiiikosti. [The state and problems of land management of the united territorial communities in the context of increasing their financial stability]. *Zemlevporiadnyi visnyk*, 12, 14-20.
3. Dorosh Y., Kupriianchuk I., Dorosh A. (2018). Problemy formuvannia ta vstanovlennia mezh obiednanykh terytorialnykh hromad: zemlevporiadno-pravovy aspekt. *Zemleustrii, kadastr i monitorynh zemel*, 4, 14-20. DOI: <http://dx.doi.org/10.31548/zemleustriy2018.04.02>
4. Dorosh O., Ibatullin Sh., Tarnopolskyi Ye., Kharytonenko R. (2019). Praktychni aspekty vstanovlennia (zminy) mezh administrativno-terytorialnykh odynyts. *Zemleustrii, kadastr i monitorynh zemel*, 1, 68-76. DOI: <http://dx.doi.org/10.31548/zemleustriy2019.01.08>
5. Dorosh O. (2015). Metodichni pidkhody do rozrobky proektiv zemleustroi u shchodo vstanovlennia (zminy) mezh administrativno-terytorialnykh odynyts. *Zemleustrii, kadastr i monitorynh zemel*, 1, 44-49.
6. Kharytonenko R., Derkulsykyi R., Kravchenko O., Smolenskyi V. (2021). Shchodo pytannia vstanovlennia ta zminy mezh administrativno-terytorialnykh odynyts. [On the issue of establishing and changing the boundaries of administrative-territorial units]. *Zemleustrii, kadastr i monitorynh zemel*, 4, 37-46. DOI: <http://dx.doi.org/10.31548/zemleustriy2021.04.04>
7. Boklah V.A. (2019). Formuvannia terytorii ta vstanovlennia mezh obiednanykh terytorialnykh hromad v umovakh detsentralizatsii. [Formation of territories and establishment of borders of united territorial communities in the conditions of decentralization.]. *Elektronne naukove vydannia «Publichne administruvannia ta natsionalna bezpeka»*, 5. Available at: <https://www.inter-nauka.com/uploads/public/15731992649960.pdf>.
8. Zabara V.V. (2013). Formuvannia vnutrishnikh kordoniv u Bosnii ta Hertsehovyni v 1992–2000 rr.: vid «planu Kutelihero» do mizhnarodnoho arbitrazhu shchodo mista Brchko. [Formation of internal borders in Bosnia and Herzegovina in 1992-2000: from the Cutelier Plan to the international arbitration of the city of Brcko]. *Istoriia torhivli, podatktiv ta myta*, 2, 128–140. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/itpm_2013_2_19.
9. John Yarwood (2010). *Urban Planning*

- after War, Disaster and Disintegration: Case Studies. Available at: https://books.google.com.ua/books?id=0VYnBwAAQBA-J&pg=PA129&hl=uk&source=gbs_toc_r&cad=3#v=onepage&q&f=false.
10. Ana Miljenović, Nino Žganec (2012). Disintegration and possibilities for rebuilding of war-affected communities: The Vojnić Municipality case. Available at : <https://doi.org/10.1177/0020872812447636/>
11. International Crisis Group (ICG), Brcko: A Comprehensive Solution. Available at : <http://www.crisisgroup.org/en/regions/europe/balkans/bosnia-herzegovina/055-brcko-a-comprehensivesolution.aspx>
12. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy «Pro zatverdzhennia Poriadku vedennia Derzhavnoho zemelnogo kadastru» vid 17.10.2012, 1051. Available at : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1051-2012-%D0%BF/print>
13. Ministerstvo z pytan reintehratsii tymchasovo okupovanykh terytorii Ukrainy. Available at : <https://www.minre.gov.ua/news/onovleno-aktualnyy-perelik-gromad-v-zonah-boyovyh-diy-na-tot-ta-tyh-shcho-v-otochenni-2>.
14. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy «Pro vnesennia zmin do deiakikh postanov Kabinetu Ministriv Ukrainy» 23.12.2021, 1417. Available at : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1417-2021-%D0%BF/print>
-

Dorosh Y., Tarnopolskyi A., Kharytonenko R., Derkul'skyi R., Riabova Y.
PROBLEM ASPECTS REGARDING THE ESTABLISHMENT OF TERRITORY BOUNDARIES OF TERRITORIAL COMMUNITIES (IN THE CURRENT TIMES AND IN THE POST-WAR PERIOD)
<http://dx.doi.org/10.31548/zemleustriy2022.02.01>

Abstract. *It is emphasized that the issue of establishing the boundaries of the territories of territorial communities currently remains relevant in Ukraine and presents new challenges caused by the state of war. The sequence (stages) of land management works related to establishing the boundaries of the territories of territorial communities is proposed. It is assumed that in the post-war period, the boundaries of the territories of territorial communities may be limited in their establishment, if these boundaries were located in the area of military (combat) operations or were under temporary occupation, encirclement (blockade).*

Attention is focused on the difficulties associated with the financial capacity of territorial communities in ordering work on the development of land management projects to establish the boundaries of these communities in the event of a return to peaceful life. The existence of disputes regarding the common borders between certain adjacent territorial communities made it necessary to introduce the possibility of partially establishing the borders of the territories of territorial communities in relation to crossing the border.

Ways of improving the process of establishing the boundaries of the territories of territorial communities and adapting it to the conditions of the state of war and the post-war period are proposed, through the examples of post-war boundary establishment in foreign countries. Proposals will be made regarding amendments to the land legislation related to the definition of the boundaries of the territories of territorial communities as a whole, as well as individual parts thereof.

Keywords: *administrative-territorial unit, boundary of the territory of the territorial community, State land cadastre, land management*
